RESTAURACIÓ DE LA CASA MUSEU PINAZO.

ACTIVITAT PROPOSADA AL CONSELL ASSESSOR DEL MECENATGE PER A LA SEUA QUALIFICACIÓ PER LA GENERALITAT VALENCIANA COM A PROJECTE D'INTERÈS SOCIAL. PRESENTADA EL 29 DE SETEMBRE DEL 2026.

La façana de la Casa Museu Pinazo el 2002

Resum de l'activitat.

La Casa Museu Pinazo es troba a Godella, València, al carrer del Pintor Pinazo, 31. Està composta per l'edifici que acull l'habitatge familiar i el pavelló que el pintor va construir al pati i va dedicar a estudi professional. La responsabilitat en la conservació de les col·leccions artístiques i del mateix edifici ha correspost sempre a la família, a través de la línia successòria d'Ignacio Pinazo Martínez, escultor i fill menor del pintor Pinazo.

L'any 1971, any en què es va instituir la Casa Museu Pinazo, l'edifici va ser objecte d'una important rehabilitació acompanyada de la corresponent proposta museogràfica.

En aquests moments i amb les premisses substancials de no alterar la distribució característica dels habitatges tradicionals "a dues mans", no alterar terres, parets i fusteries, i millorar les condicions de conservació de les col·leccions, cal tornar a emprendre obres de rehabilitació i modernització tant de l'habitatge familiar com de

l'Estudi del pintor. Es planteja una primera fase d´actuacions destinades a la Casa per restaurar l´edifici i dotar-lo de les instal·lacions necessàries.

Quins són els principals objectius d'aquesta activitat?

La conservació de l'àmbit residencial de la Casa Museu Pinazo, com a lloc de memòria dels artistes Pinazo i del patrimoni cultural –obres d'art, fons escrits, fons documentals, mobiliari, etc.– que custodia, posat a disposició de la ciutadania a través de la Fundació.

La conservació de la tipologia residencial popular més estesa als pobles de l'horta valenciana i que n'ha caracteritzat l'urbanisme tradicional.

L'oferiment de la possibilitat de col·laboració a particulars i empreses en una acció de conservació de la memòria i del patrimoni valencià amb un valor afegit singular.

A qui beneficia aquest projecte?

A la ciutadania que sent la identitat com un valor afegit i mai excloent.

A totes les persones que tenen interès a conèixer com es vivia al darrer terç del XIX i a principis del XX en un poble de l'Horta Nord proper a València i com s'articulava la relació dels seus habitants amb la capital. A les interessades a la conservació dels sistemes constructius tradicionals.

A totes les persones interessades en l'àmbit de la creació artística; totes les que volen indagar sobre com l'ambient íntim, quotidià i preservat d'ingerències alienes, influeix i modula la creació artística.

A la comunitat científica a la Història d'Art, que pot trobar a les figures dels Pinazo referents de valor singular per comprendre l'inici de la modernitat a la pintura valenciana, així com les tensions que es viuen durant el segle XX entre la figuració i l'abstracció.

A les persones que consideren que no tot està escrit i que hi ha figures per descobrir en la seua complexitat.

La Casa Museu. Les Col·leccions. Significat

Encara que no escau una descripció detallada de les col·leccions d'obres artístiques -pintures, escultures, dibuixos- mobiliari, fons documentals, escrits de creació, fons fotogràfics, objectes que es guarden i custodien a la Casa Museu Pinazo, sí que val la pena esmentar que la pràctica totalitat del fons artístic que ha llegat el pintor Pinazo Camarlench i que no ha estat incorporat a les col·leccions públiques -IVAM, Museu de Belles Arts de València, Museu Nacional del Prado, Museu Nacional de Ceràmica i Arts Sumptuàries, Diputació de València, etc.- es custòdia a la Casa Museu Pinazo (olis, aquarel·les, dibuixos, quaderns de dibuix, calcs) i està recollit des de 1986 a l'Inventari de Béns Mobles del Patrimoni Històric Espanyol depenent de la Conselleria d' Educació i Cultura. A més, es custodia la important col·lecció *Notas y pensamientos de Ignacio Pinazo Camarlench* formada per més de 1.165 escrits.

La col·lecció d'Ignacio Pinazo Martínez inclou escultures -bronzes, fusta policromades, marbres, terracota, guixos policromats, guixos- dibuixos i conferències dictades al llarg de la tasca docent. La col·lecció de José Pinazo Martínez recull un limitat

nombre de pintures que tenen la capacitat de reflectir el procés de formació del jove pintor.

La col·lecció fotogràfica està formada principalment pels més de 3.400 positius fotogràfics adquirits o realitzats per Ignacio Pinazo Camarlench, és a dir anteriors al 1916, i pels 500 negatius sobre vidre o acetat, realitzats per l'escultor Pinazo Martínez al llarg de la seua vida professional (1883-1977). La col·lecció documental inclou referències vitals i professionals de Pinazo Camarlench i d'Ignacio Pinazo Martínez i les col·leccions de ceràmica, mobiliari i objectes, aquests darrers pendents d'inventariar, que reflecteixen la manera com els Pinazo van modelar i van fer servir els seus espais domèstics.

Estem parlant d'un cabal fonamental per conèixer les singladures vitals d'Ignacio Pinazo Camarlench i del seu fill menor, l'escultor Ignacio Pinazo Martínez, i de la mà de tots dos, l'evolució de les formes de vida, els costums, les manifestacions públiques de la societat valenciana durant el seu temps, així com l'esdevenir dels artistes del segle XX.

Aquests llegats han estat conservats per la família de l'escultor, que recentment ha constituït una fundació per tal de preservar-ne la identitat i el sentit i, alhora, buscar la complicitat de la ciutadania en la seua conservació i posada a disposició.

La Casa Museu és l'espai on tot aquest conjunt de béns assoleix tot el seu significat ja que la senzillesa dels seus espais té la capacitat d'establir un vincle emocional entre els artistes, les seues creacions, la seua forma de vida i la ciutadania que la visita i la recolza o que vol conèixer en profunditat la forma de vida dels artistes Pinazo i l'esforç realitzat pels seus descendents per a la preservació d'aquest conjunt.

Descripció de la Casa Museu Pinazo.

Ubicació i origen. La Casa Museu Pinazo se situa a Godella, València, al carrer del Pintor Pinazo, núm. 31. Es tracta de l'habitatge que el pintor Ignacio Pinazo Camarlench i Teresa Martínez Monfort, la seua esposa, van adquirir i habilitar entre 1887 i 1889. La parcel·la, que té façana davantera al carrer del Pintor Pinazo i per darrere al carrer Pirotècnia Caballer, ocupa una superfície de 370 m^2. La Casa Museu està composta per l'edifici que acull l'habitatge familiar i el pavelló que el pintor, probablement amb el mestre d'obres Antonio Lacal, va construir al pati i va dedicar-lo a estudi professional.

La Casa. Adscripció tipològica i descripció. La Casa, d'una sola planta, respon a la tipologia tradicional de cases de poble a dues mans; compta amb un ampli espai central i dues habitacions a cada costat. A l'origen era una casa de llauradors amb l'espai central destinat a facilitar al carro de cultiu el pas des del carrer fins al corral o pati interior. En el procés inicial d'habilitació, que va mantenir la configuració inicial a dues mans, es va afegir una tercera crugia on es van ubicar una sala d'estar molt oberta al pati interior -la galeria-, la cuina, un lavabo i l'accés mitjançant una escala de cargol a la coberta i al semisoterrani.

La façana es resol amb una composició axial de tres eixos, el central definit per la gran porta d'accés a l'habitatge i els laterals per buits de finestra de proporció vertical que il·luminen i ventilen les habitacions de la primera crugia. Constructivament la Casa inicial està recolzada als murs frontal i posterior i en dues pilastres interiors que suporten la biga central de la coberta, resolta a dues aigües.

La superfície total de la Casa és de 143,22 m^2: a la planta baixa se situen 108,81 m^2 i 34,41 m^2 en semisoterrani. Destaca la gran alçada lliure, 3,60 m tant de l'espai central

com de les quatre habitacions vinculades. Les fusteries del tram inicial són portes de doble fulla de fusta envernissada amb una alçada de 3,20 m. Cal assenyalar també la importància dels terres de la Casa. A l'àmbit central un paviment de lloseta de color vermell de dimensions 20x20 cm col·locat a cartabó s'estén també per la galeria; a les primeres habitacions hi ha sengles terres de mosaics Nolla i a la segona de l'esquerra hi ha un terra de rajola pintada, de l'últim terç del segle XIX.

Estem davant d'un habitatge que conserva característiques d'alt interès patrimonial, tant històric com arquitectònic i etnològic, per comprendre aquesta tipologia de cases de l'horta valenciana que reuneixen conceptes de funcionalitat residencial amb especialització d'espais, racionalitat constructiva i definició solvent de l'escena urbana.

L'estudi. És un pavelló exempt de 56,10 m^2 d'una sola planta que se situa a la part de darrere de la parcel·la. Emplaçat sobre un semisoterrani que ocupa la totalitat de la seua superfície, s'alça 0,90 m sobre la rasant del pati que li dóna accés i té una alçada lliure interior de 5,00 m. Destaca la magnitud i la diafanitat del seu espai interior. L'espai interior és molt sobri i funcional i està presidit per grans vidrieres que s'acomoden entre les pilastres que defineixen la façana principal. Format per tres murs de càrrega, laterals i tester, i per un tancament davanter, orientat al nord i articulat per pilastres, on es troba l'accés principal. La coberta es conforma a dues aigües, amb un cobriment realitzat amb teula plana. Sobre l'alçat principal vola un petit ràfec de fusta que protegeix els finestrals; als alçats laterals i al posterior una senzilla motlluració confereix un caràcter vagament historicista al pavelló. Al 1971 es va procedir a la substitució del terra de fusta per un nou forjat de biguetes de formigó armat.

El Jardí. Als espais no ocupats per les construccions es disposa un pati o jardí on es juxtaposen àmbits creats pels artistes i el disseny realitzat per l'arquitecte Eugenio Casar Estellés al 1971, que va definir grans jardineres per abraçar i donar continuïtat espacial i perceptiva als àmbits preexistents. Tot plegat presidit per la presència d'un gran pi mediterrani que amb la dilatada copa tempera els rigors climàtics. Entre els espais heretats hi ha la pèrgola situada al nord-est de l'Estudi, que ha acollit nombroses reunions i menjars familiars. Al lateral oest de l'Estudi, l'escultor Pinazo Martínez va construir un petit edicle dedicat al treball brut d'escultor que, modificat el 1971, conforma un espai d'emmagatzematge la definició arquitectònica del qual mereix ser repensada.

L´estat de conservació dels edificis.

Tant la Casa com l'Estudi van ser objecte d'unes importants obres d'adequació el 1971, quan, mort Ignacio Pinazo Martínez, la seua única filla Esperanza Pinazo, amb el suport i la col·laboració del seu marit, Eugenio Casar, van decidir crear la institució familiar Casa Museu Pinazo, per tal de preservar els fons, exposar-los i afavorir-los. En aquells moments es van actualitzar totes les instal·lacions i es van substituir tant el sostre de terra de l'Estudi com les fusteries que donaven façana al pati.

A la primera dècada d'aquest segle es va fer una nova actualització de la instal·lació elèctrica millorant els sistemes d'il·luminació de les obres exposades.

Ara hi ha problemes de conservació a l'edifici residencial deguts principalment a la presència de l'aigua que actua des de terra, per capil·laritat dels murs, i des de la coberta amb tres goteres ocasionals. Les humitats per capil·laritat es deuen principalment al segellat impermeable tant de la via pública com dels edificis confrontants, cosa que converteix la Casa en l'únic espai on la pressió de la humitat acumulada al subsòl pot

dissipar-se i s'elimina per evapotranspiració. Aquests problemes d'humitat afecten significativament la façana principal i el sistema de murs i particions de l'habitatge original, precisament perquè el seu sistema constructiu està més vinculat al terreny. D'altra banda, a la coberta s'han detectat tres punts d'entrada d'aigua que cal eliminar, alhora que es renoven les teules malmeses i es millora l'aïllament tèrmic, sense perdre la configuració tradicional del sistema de cobriment.

A l'Estudi no s'han detectat lesions importants, més enllà de l'obsolescència d'algunes fusteries i vitralls. Al seu semisoterrani hi ha un problema d'humitat per confrontació amb el terreny, per la qual cosa cal reforçar la renovació d'aire.

Però cap dels edificis està dotat de climatització ni de renovació d'aire, i a la vista del seu paper com a contenidors d'un important cabal patrimonial s'han d'introduir aquestes instal·lacions, de la mateixa manera que s'ha d'aprofitar el semisoterrani de la Casa per ubicar-hi el dipòsit d'obres d'art i així alliberar una de les habitacions de la planta principal, cosa que permetrà la seua incorporació.

A més, la reconsideració arquitectònica de l'edicle exterior a l'Estudi ha de servir per aixoplugar adequadament els guixos de grans dimensions que es troben al pati i per disposar d'un petit espai d'acollida per a les visites, que en millore el règim de funcionament i evite l'espera a la via pública.

Les actuacions necessàries i la programació per fases

La Fundació és conscient de la magnitud de les actuacions i, alhora, de la seua necessitat i de la manca de recursos propis per abordar-ne la consecució. Per això planteja tres fases que possibiliten alhora la gestió i custòdia dels seus fons, sense necessitat de recórrer a trasllats externs. La primera fase inclou el conjunt d'actuacions per fer a la Casa; la segona fase tracta les de l'Estudi, l'edicle exterior i la recuperació de la façana original del darrere; i, la tercera fase suposa la intervenció al Pati. Només són objecte de valoració ara per ara les actuacions compreses a la primera fase.

La primera fase. Actuacions a la Casa.

La importància i l'abast econòmic d'aquesta primera fase aconsella la seua subdivisió en subfases amb la finalitat, a més, de prémer la resposta que la declaració d'aquest projecte com a “d'interès social” suscita entre la ciutadania i el teixit empresarial. Aquestes subfases s'ordenen cronològicament atenent la magnitud dels problemes detectats.

Cal assenyalar que aquestes actuacions es poden dur a terme perquè la Fundació va instal·lar el juliol del 2025 un sistema electromagnètic d'inversió de la polaritat dels murs que ha aconseguit fins ara la reducció d'un 50% de la humitat existent als paraments, segons acrediten els mesuraments realitzats.

Subfase 1. Restauració de la façana. Comprèn la renovació del revestiment exterior de la façana principal, així com la substitució de les fusteries per noves finestres que conserven les característiques materials, formals i funcionals i que incorporen vidres de seguretat. Es considera també la reparació de la marquesina de fusta situada sobre l'accés i la renovació de la porta de vidre i s'inclou la protecció i millora del paviment de la vorera, construït cap al 1930 amb trossos de marbres i la tècnica del trencadís. Aquesta Subfase suposa una inversió de 66.267,00 €, inclosos els honoraris tècnics i les despeses de llicències.

Subfase 2. Renovació de la coberta. Per tal de reparar les goteres existents i millorar el comportament tèrmic es proposa la renovació del tauler de coberta introduint els sistemes precisos d'aïllament tèrmic. Aquesta actuació es complementa amb un repàs generalitzat de la biga de coberta, inspeccionada per darrera vegada el 2002, i de les corretges de suport del tauler superior. Inclou la renovació del fals sostre, actualment de canyís, amb la preinstal·lació dels sistemes de climatització i renovació d'aire, així com la instal·lació dels sistemes de detecció d'incendis i antiintrusió . Aquesta subfase suposa una inversió de 72.043,00 €.

Cambra de coberta de la Casa Museu el 2002

Subfase 3. Restauració dels paraments interiors. Com s'ha assenyalat, es tracta de la reparació dels paraments interiors afectats per la humitat de capil·laritat. Per això s'eliminaran els revestiments i es refaran amb morters transpirables que possibiliten l'evapotranspiració sense la creació de barreres que contribueixquen a la migració de sals. De la mateixa manera, es procedirà a la redistribució del semisoterrani de l'habitatge per convertir-lo en àrea d'emmagatzematge d'obres d'art, permetent així l'alliberament d'espais en planta baixa i la recuperació per al discurs museístic. Aquesta actuació comporta la renovació de la instal·lació elèctrica, així com la redefinició del bany de la Casa. Aquesta subfase suposa una inversió de 107.433,00 €.

Interior de l'entrada de la Casa Museu cap al 2007

Subfase 4. Dotació d'instal·lació de climatització i renovació d'aire. A partir de la transformació de la cuina de l'habitatge en una cambra tècnica on s'ubicaran les unitats interiors de climatització amb control d'humitat i renovació d'aire, es llançarà un sistema de clima per conductes que utilitzarà els espais disponibles a la cambra de cobertes. Alhora es disposarà la climatització i la renovació del semisoterrani mitjançant conductes vistos que baixen des de l'espai de l'antiga cuina. Aquesta subfase suposa una inversió de 32.534,00 €.

L'import total de la Primera Fase és de 278.277,00 €.

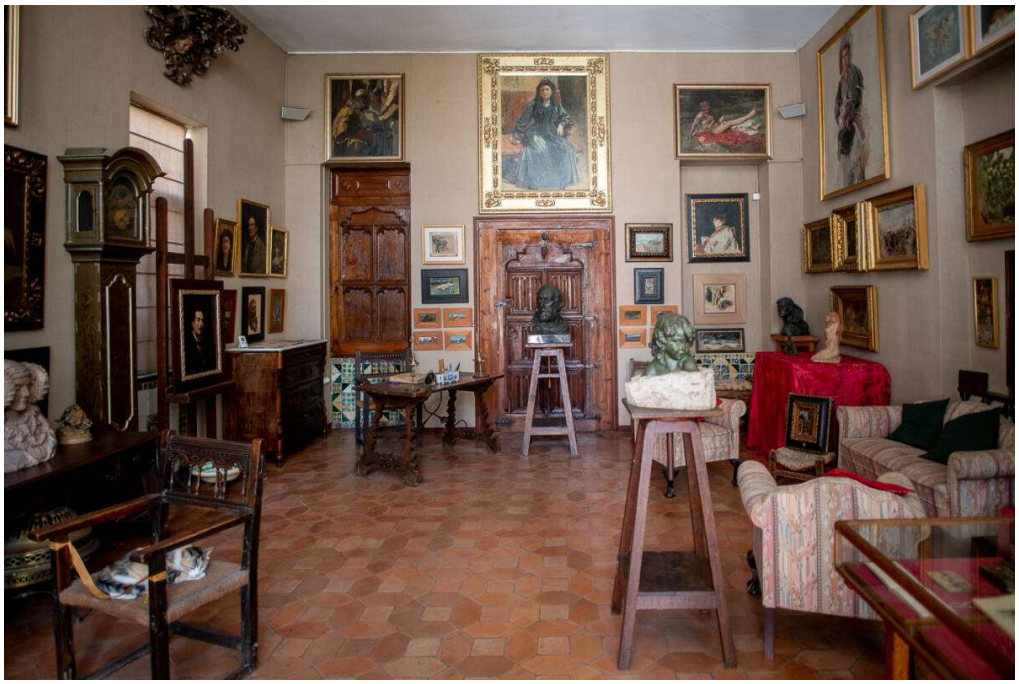
La Segona Fase. Actuacions a l'Estudi i a l'Edicle exterior.

Amb la idea de fixar un objectiu final per a l'adequació de la Casa Museu a les noves funcions que la seua transformació a la Fundació comporta, així com per garantir la conservació correcta del patrimoni gestionat, es proposa una sèrie d'actuacions tant a l'Estudi com a l'edicle lateral.

L'Estudi presenta bones condicions de conservació però no està dotat de climatització ni de renovació d'aire i necessita una millora de les condicions d'aïllament tèrmic de la coberta. Es planteja ací com a dubte el manteniment del sostre afegit fals o la recuperació de la coberta visible, decisió que necessàriament s'haurà de prendre durant l'execució de les obres corresponents.

L'Edicle exterior es redefineix per a la nova funció d'espai d'acollida per a les visites, conservació d'alguns guixos de grans dimensions que no toleren més la continuïtat a l'aire lliure -encara que estiguen parcialment protegits- i àmbit per a la ubicació de la maquinària de climatització de l'Estudi i el semisoterrani.

Aquestes actuacions permetran la recuperació de la façana de darrere del conjunt en la configuració original, així com la reconstrucció de l'escala exterior d'accés a l'estudi.

L'Estudi el 2022 (© Kike Taberner)

La Tercera Fase. Actuacions de conservació al Pati.

Finalitzades les fases anteriors convé repassar la situació del Pati, procurant fer compatible la conservació dels àmbits originals -emparrat, pèrgola, galeria- amb les jardineres de 1971 i amb la supressió, o almenys minoració de les barreres a l'accessibilitat. Cal incloure en aquesta fase també la restauració dels conjunts ceràmics i panells existents a les parets i que necessiten també accions de consolidació i conservació.

El pati o jardí de la Casa Museu el 2022 (© Kike Taberner)

Cronograma de les fites inicials del desenvolupament de l'activitat.

- **30.09.2026 Presentació** del Projecte d'Activitat al Portal del Mecenatge de la Generalitat Valenciana

- **15.10.2026 a 15.12.2026 Redacció del Projecte** d'execució de les obres de la Fase I completa.

- **01.01.2027 a 31.03.2027 Obtenció** dels **permisos administratius** pertinents.

- **15.01.2027** Inici de la **promoció del projecte** davant empreses i particulars.

- **31.03.2027** Termini màxim per obtenir, si escau, la **Declaració d'interès social** del Projecte.

- **01.05.2027 Inici**, si s'obté el finançament, de les actuacions de la FASE PRIMERA **Subfase 1** .

- La resta de subfases es programaran de manera successiva, en funció dels recursos obtinguts de la viabilitat de la continuïtat de les obres.

- **30.09.2027** En l'hipotètic cas que només es pugueren realitzar les actuacions corresponents a la FASE PRIMERA **Subfase 1, se'n preveu la finalització** en aquesta data.

Pressupost d'ingressos i despeses

Ingressos

- Fons propis de la Fundació 23.412,00 €
- Fons obtinguts per aportacions de particulars i empreses, estimat en el 75% del pressupost òptim 191.148,75 €
- Altres ingressos o, si escau, crèdits fins al 100% del finançament 63.716,25 €
- TOTAL D'INGRESSOS 278.277,00 €

Despeses

- Honoraris tècnics (IVA inclòs) 20.990,92 €
- Despeses, taxes i visats 7.494,14 €
- Execució d'obres (IVA inclòs) 249.276,62 €

- TOTAL DESPESES 278.277,00 €

Desglossament per subfases

- Primera subfase 66.267,00 €

- Segona subfase 72.043,00 €
- Tercera subfase 107.433,00 €
- Quarta subfase 32.534,00 €

Altres consideracions.

El primer acte de liberalitat familiar respecte del llegat d'Ignacio Pinazo Camarlench es fa el setembre del 1917, menys d'un any després de la seua mort. El seu fill Ignasi, en nom de la vídua i del seu germà Josep, dóna al Cercle de Belles Arts de València una col·lecció de pintures i dibuixos perquè serveixquen d'exemple als estudiants de la institució. Des de llavors, les col·leccions públiques del Museu de Belles Arts de València, Museu Nacional de Ceràmica, Diputació de València, Institut València d'Art Modern s'han vist afavorides amb donacions dels descendents del pintor.

La institució familiar de la Casa Museu Pinazo el 1971 és una decisió presa per Esperanza Pinazo, néta del pintor Pinazo Camarlench, després de la mort del seu pare, l'escultor Ignacio Pinazo Martínez. Dedicada a la conservació, l'exhibició i la difusió de la col·lecció i de l'edifici familiar, s'ha sustentat des de l'economia familiar, cosa que no ha impedit comptar amb alguna col·laboració institucional de caràcter esporàdic.

La constitució de la Fundació Casa Museu Pinazo el 2023 té el doble objectiu d'establir les bases legals per a la continuïtat ordenada de les col·leccions i del propi edifici i de facilitar-ne l'obertura a la ciutadania i a les institucions, per posar a la seua disposició tots els seus recursos culturals i facilitar-ne la col·laboració en les tasques de preservació del conjunt patrimonial i memorialístic. Es concep així com un projecte cap al futur.

La Casa Museu Pinazo, Fundació de la Comunitat Valenciana es va presentar públicament a l'IVAM el juny de 2026. A la presentació van assistir representants de les principals institucions culturals i polítiques de la Generalitat Valenciana i més de 300 persones, cosa que va fer necessari habilitar dues sales addicionals al saló d'actes per acollir tots els assistents.

A la campanya de recerca de suports iniciada després de la presentació de juny de 2026 s'ha aconseguit la vinculació al dia de hui de 85 persones que s'han inscrit com a Amics de la Fundació i col·laboren econòmicament.

D'altra banda, estan en tràmit dos convenis de col·laboració, un amb una institució estatutària de la Generalitat Valenciana i un altre amb una institució museística de primer nivell en l'àmbit valencià.